

EL LLENGUATGE

L'estel

25-26/XII/1982

Les formes divergents *estel* i *estrella* coexisteixen pacíficament en el nostre Diccionari normatiu i en tots els altres reptoris del nostre lèxic. Dir que *estel* és una forma més literària i que *estrella* és més aviat pròpia del llenguatge col·loquial no seria, certament, exacte, i qui sap si originària més d'una queixa i tot per part dels qui tenen *estel* com a forma normal del seu llenguatge heretat. Però és innegable que és molt freqüent de recórrer a *estrella* en el llenguatge de cada dia i servir-se de *estel* en el llenguatge escrit, especialment quan hom vol fer «diterari». En els versos, sovint la mètrica, i, especialment, la rima, determinen la tria. El fet és que fixar amb exactitud l'ús real de cada una d'aquestes formes en tot el nostre domini lingüístic — comptant que hi ha, encara, d'altres variants i qu s'hi afegeixen significats especials — resulta d'una gran complexitat. Joan Coromines ho assaja al tercer volum del seu Diccionari etimològic, que conté el mot *estel*, i la massa extraordinària de la seva informació no és pas fàcilment resumible. Si que en podem divulgar, però; algunes dades essencials. En primer lloc, que la forma que apareix més usualment en la llengua antiga és el femení *estela*, al costat, no tan sovint, de *estel*. I que *estrella* prové indubtablement del castellà i que es va introduir en la nostra llengua a través dels romanços i les cançons populars. Només cal recordar la cèlebre «Cançó del lladre», que cita Coromines: *Adéu, clavell morenet adéu, estrella del dia*.

El nostre cançoner popular de Nadal conté poques referències d'aquest element nadalenc, però en totes les que hem sabut trobar surt, efectivament, *estrella* i no *estel*.

En l'estat actual de la nostra llengua i de la seva normativa seria totalment desencertat de combatre la forma *estrella*, tan arrelada des de fa uns quants segles, però és ben enraonat que es vulgui revitalitzar l'ús de la forma més genuïna *estel*, que seria ben de doldre que desaparegués. Hi ha qui reserva *estel* com a designació astronòmica i recorre a *estrella* per a designar la seva representació convencional. No hi ha res que s'hi oposi. Cal, en tot cas, recordar que no podem recórrer sinó a *estrella* en expressions de sentit figurat, com *una estrella de la cançó*, i en la designació de certs animals marins, anomenats *estrelles de mar*, que pertanyen al grup dels equinoderms.

Albert Jané